

Kunstliefhebber Xavier Tricot in de voetsporen van James Ensor en Léon Spilliaert

„Penseel, een dreutel olieverf en
papier...”

De Koningin der Badsteden is een patrimonium van heel wat meer kunstenaars als James Ensor en Léon Spilliaert, wier namen aan een Oostendse galerij en salon werden gegeven, dat hij hun werk en zweet tot mooi overzichtelijk geheel publiceerde. Een vrijblijvend zelf naar het penseel greep en vanachter zijn schildersezels de thematiek volgens hem synoniem aan creëren, en voor hem de grootste voldoening in het penseel, een dreutel olieverf en een blad papier of doek je eigen binnenste voor architectuur, beeldhouwkunst en muziek. „Al is mijn grootste frustratie in mijn leven dan weer, dat ik twee jaar toneel volgde aan het conservatorium. Ik mocht niet met d'Arc op de planken bracht. In heel die bedoening werd de heel zwakke kor

ars, dan men aleens durft bevroeden, rijk. Vandaag houden we het bij baronstraat werden gegeven. Ze maakten op Xavier Tricot (47) een zodanige indruk vriendschappelijke verknochtheid die sporen naliet, toen Xavier op zeker ogenblik van de Holocaustgruwel aan papier en linnen toevertrouwde. Artisticeit is het leven. „Denk eens aan, uit het niets iets kunnen maken. Gewoon met aan het woord laten...”, aldus Xavier Tricot. Een waarheid die eveneens geldt in het leven nog altijd dat ikzelf geen noot kan spelen. Een genoegdoening is neespelen in „L'Alouette” van Jean Anouilh die het boerenmeisje Jeanne van Karel de VIIde mij toen als rol voorbehouden...”

Xavier Tricot bij een eigen grisaille kunstwerk. Grootvader Tricot baatte restaurant Mercator uit aan de Visserskaai en vader Aimé, licentiaat economie, uitte zich graag in poëzie. „Met moeder Rose Deforche gaven mijn ouders mij waarden mee om het tot goede burger te brengen. Jongere zus Catherine is nog werkzaam geweest bij De Zeewacht en Roularta.” Xavier liep college in Oostende en bewam zijn diploma licentiaat Frans-geschiedenis aan de Brugse Rijksnormaalschool. Tussenin behaalde hij een prijs voor literatuur inzake Nederlands en literatuur, uitgeschreven door gynaecologe Els Dubois. Omdat hij zijn plechtige communie deed, wil dit nog niet zeggen dat Xavier vandaag christelijk van aard is. Hoe de kunst hem te pakken kreeg? „Ik was geen speciaal tekentalent in school. Tijdens een examenperiode in het middelbaar onderwijs ging ik plots aan het tekenen in plaats van te studeren. Waarom? Mens, dat is een niet te bedwingen drang die in je body zit. Instinctief valt het niet uit te leggen...” Bovendien zijn late kunstenaarschap geeft Xavier Tricot vandaag Nederlandse les aan asielzoekers in Westende en anderstalige Belgen in Middelkerke.

Alhoewel hij in Brugge aan de Rijksnormaalschool studeerde, volgde de levenswandel van Xavier Tricot niet de weg van zijn verworven licentie Frans-geschiedenis. Aan de basis hiervoor lag zijn voortdurende interesse voor boeken en musea, alwaar vooral schilderkunst, beeldhouwen en architectuur hem te pakken hadden.

— **Xavier Tricot** : „Ik zou jongeren willen aanmanen zich ten gepaste tijde te uiten, wanneer ze door de passie van de kunst gebeten worden. Wat mij betreft, bleef de muze dermate plakken, dat ik zonder eenvoudigweg niet meer zou kunnen leven. Noem het verslaving...”

Koorddansen rondom Lumumba en Hengelhoef

Toch heeft *geschiedenis* onze bloedernstige Xavier Tricot — blijkbaar van de geestigheid van de lach gespeend — blijvend te pakken. Hij vindt historiek wreed interessant omdat je er zoveel uit kunt leren en stelt de kolonisatie in vraag omwille van de nasleep, die nog altijd heel drukkend is voor de volkeren van Afrika en Zuid-Amerika.

— **Xavier Tricot** : „Niet te ontkennen dat kolonisatie haar nut had, al heb ik de indruk dat de negatieve kanten uiteindelijk het zwaarst doordrukken. Bekijk de Afrikaanse dekolonisatie van de zestiger jaren, die een regelrechte ramp was. Tot vandaag buiten wij nog altijd grondrijdommen uit, waarvan een bovenlaag van de bevolking een stevig percent in de zak steekt en de gewone mens met een kluitje in het riet wordt gestuurd. Lumumba? Nog altijd een smet op de Belgische politiek...”

— **Hengelhoef** ?

— **Xavier Tricot** : „Asielzoeker is natuurlijk een heel ander probleem. Delicaat en hoe los je het op? Je hebt mensen die naar hier vluchten omwille van oorlog en ellende, terwijl anderen denken hier gemakkelijker rijk te worden. Hoe kunnen wij het als democratisch land op een humane manier oplossen, zonder daarbij overrompeld te worden? Naar mijn gedacht is dat *koorddansen* zonder meer.”

— **Vindt kunstminner zich in politiek terug?**

— **Xavier Tricot** : „Niets kan een artistiekeling beletten bewust van aan de zijkant politiek te volgen. In Oostende druipet in het Museum voor Schone Kunsten het water op sommige plaatsen door het dak en kunnen de opvangemmerjes niet pertinenter van stiefmoederlijkheid getuigen.”

Met Léon Spilliaert meent Xavier Tricot een bepaalde melancholische zielsverwantschap te hebben, omwille van zijn zelfportretten die ongehoorlijk pakkend zijn. „Vooral zijn eenzame figuren op dijk en strand maakten een geweldige indruk op mij. Gewoon omdat ik me er zelf zo emotioneel als plastisch mee verbonden voel...”

— **Ben je dan zelf zo'n eenzaam persoon?**

— **Xavier Tricot** : „Het zijn vooral de perspectieven — juiste indruk die het uitgebeelde voorwerp in werkelijkheid maakt — van strand, zeedijk en personen waarbij de lijnen telkens samenkomen op een punt. Ik was als kind inderdaad een zeer eenzame jongen, die bij voorkeur afzondering opzocht. Uren wandelde ik op mijn eentje op het strand.”

Verklaring voor aangeboren isolement?

— **Xavier Tricot** : „Ja, waarom ben je zo... en niet anders? Omdat je zo geboren bent zeker. Langs de ene kant dans ik graag, hou ik van praten met mensen en kan ik me verschrikkelijk wennen in plezier... Maar even bot en abrupt heb ik zin om alleen te zijn.

Thuis met boeken of muziek, als ik al niet hunker om te drentelen op het strand...”

— **Wat wilde Spilliaert eigenlijk zeggen?**

— **Xavier Tricot** : „In de allereerste plaats het uitdrukken van zijn ontredde van zijn ontredde. Hij moet het leven ergens als een absurditeit ervaren hebben, terzelfdertijd aanvoelend dat ieder mens op zich ergens eenzaam is. Verweesd bleef hij vragen stellen over het bestaan.”

— **Wat heeft hij dan wel meegeemaakt?**

— **Xavier Tricot** : „Dat kan ik niet bepaald zeggen, wel meegeven dat Léon Spilliaert

almaar worstelde met vragen over het leven. Iets wat ook mij te pakken heeft. Waarom zijn we hier, waarom leven wij, wat is de zin van het leven... en wat gebeurt er na onze dood? Existentiële vragen waarop ik nog altijd het antwoord niet heb gevonden...”

— **Hoe hoop jij daar zelf uit te komen?**

— **Xavier Tricot** : „Me dunkt dat de kunst me op een bepaald ogenblik uit het slop zal helpen. Ik leef immers graag en vind het leven een uitdaging, in die zin dat je je aards bestaan moet pogen zin te geven. Poëzie en filosofie vertaal ik als de kunst van het

denken.”

— **De door golvende lijnen van moderne stijl aangetrokken Léon Spilliaert had zwakke verwantschap met Nabisschilders en maakte gebruik van Chinees-Japans materiaal...**

— **Xavier Tricot** : „Bij het bekijken van zijn werken ontdekt men vooral de eenvoud van vormen die uitlopen op enorm krachtige composities. Zijn zelfportretten vind ik ongelooflijk. Hij steekt als het ware leven in *het alleen zijn*. Treffendste voorbeeld hiervan vind ik zijn meisje op de dijk dat zich tegen een leuning vleit...”

— **Je kunstelde Léon Spilliaert ten boek...**

— **Xavier Tricot** : „In 1994 verzamelde ik in een beredeerde catalogus zijn etsen, lithografieën en geïllustreerde boeken. Ze kunnen aangeschaft worden in het stedelijk museum en standingsvolle boekenwinkels. In 1996 maakte ik een analyse over de meest productieve jaren (1900 tot 1915) van Léon Spilliaert.”

James Ensor pas op zijn 58ste beroemd

We vloeken geenszins in de kerk als we James Ensor als Oostendes beroemdste kunstenaar voorop zetten. Toch maakte hij als impressionist een wel heel donkere periode mee. Hierna zou hij als symbolist en expressionist de ietwat spottende traditie van Brueghel en Jeroen Bosch voortzetten... Hij gaf op geniale wijze aan kleurdronken maskerales een zo satirische als tragische ondertoon...

— **Xavier Tricot**: „James was een schilder die niet zo gemakkelijk te accepteren viel voor de gewone mens. Er zijn trouwens nog altijd mensen die Ensor absoluut niet waarderen, omwille van zijn karikaturen en zotte maskerales...”

— **Maar juist die zottigheden deden het!**

— **Xavier Tricot**: „Akkoord dat hij beroemd werd omwille van zijn maskermotieven. Al voegen we er onmiddellijk aan toe dat het niet precies de Oostendenaars waren die hun zoon Ensor op de schoot na-

men. De rijkaards uit Brussel en Antwerpen, dat waren de kunstliehebbers die in hem geloofden. Niet te vergeten dat Duitsland het eerste land was dat Ensor omarmde. In die dagen, begin 20ste eeuw, kwamen grote kunstenaars uit de expressionistische scholen als Emil Nolde, Erich Heckel en Wassily Kandinsky vaak bij Ensor op bezoek.”

Profeet van art nouveau

Het was vooral Ensors gevarieerd oogpunt dat Xavier Tricot zo boeide. Het zich overgeven aan landschappen, portretkunst, satire, erotiek, kritiek op de maatschappij, historiek. Natuurlijk ook de religie, omdat de Christusfiguur hem enorm boeide: hij zag er de profeet in die stond voor nieuwe tendenzen en het denken van de mens.

— **Xavier Tricot**: „James Ensor had daarbij de gezonde pretentie om een *nieuwe schilderkunst* te ontwikkelen, zeg maar het zo'n beetje zichzelf zien als de profeet van een *art nouveau!*”

— **Spijt alles een eenzaam figuur...**

— **Xavier Tricot**: „James Ensor was veelzijdiger dan veel mensen denken. Niet alleen een ongelooflijk goede tekenaar, schilder en etser maar

— Charlie Chaplin achterna — componeerde hij evenzo muziek en ontwierp hij zelfs een decor voor ballet.”

— **1888, Intrede van Christus in Brussel...**

— **Xavier Tricot**: „Met 4,30 m breed bij 2,50 m hoog gewis het grootste en beroemdste werk dat hij ooit schiep. Een oeuvre dat hij bij leven nooit verkocht, maar waarvoor het Getty Museum in Los Angeles toch honderden miljoenen zal betaald hebben om het te verwerven.”

— **Was Ensor een gelovig mens?**

— **Xavier Tricot**: „Religieus dat wel, maar zeker niet kortzichtig. Ook hier ontbrak bij hem de dimensie niet. Of hij nu geloofde in Christus als zoon van God, dat is dan weer een andere kwestie. Een ding is zeker, dogma's wekten nogalwat frustraties op bij baron James Ensor...”

Pythagoras' mystiek der getallen Poëtische kantjes van wiskunde

Behorend tot het slag mensen dat zegt waar het voor en tegen is, moet je niet lang raden waar Xavier naartoe wil... en waaraan hij een verdomde hekel heeft. Spreek hem niet over jeugdclubs want die haat hij, om de eenvoudige reden dat hij te individualistisch is om te kunnen functioneren in grote groepen. Wat hem evenwel niet belette om werken te schenken aan veilingen, te verkopen ten voordele van de een of andere zaak...

Het was bijna normaal dat Xavier Tricot de academie links liet liggen en zijn hart volgde langs autodactische wegen. Welke raad zou hij dienaangaande jongeren geven?

— **Xavier Tricot**: „Ik denk dat iedereen zijn eigen potje moet koken. Natuurlijk maak je aanvankelijk fouten, al kunnen hieruit lessen gepuurd. Zeg maar eens, wie heeft uit zijn miskleunen niet geleerd?”

— **De wiskunde laat je niet onverschillig?**

— **Xavier Tricot**: „Wiskunde vind ik heel mooi, omdat er poëzie in de getallen kan schuilen. Aanvankelijk was ik een heel zwakke leerling in wiskunde, tot ik op mijn 18de ontdekte dat getallen zich wonderlijk lenen tot prachtig curvende parabolen en hyperbolen.”

— **Zowaar een niet naast te kijken symboliek?**

— **Xavier Tricot**: „Het was de waarde die wijsgeer Pythagoras van Samos hechte aan muziek en wiskunde die uiteindelijk zou leiden tot zijn legendarische getallenmystiek...”

„Had mijn gedrevenheid naar kunstenaars en hun werken me zo erg te pakken? Wat ook, op zeker ogenblik kon ik niet meer slapen, zo reëel was ik in mijn hoofd aan het schilderen. Zo besloot ik maar zelf eens het penseel in handen te nemen. Niemand heeft me daarbij geholpen, het kwam allemaal als vanzelf. Stap voor stap, en grandioos autodidactisch vrij! Voor je het weet, zit je in de verf te hutsen — als je het kleurenroersel al niet aanleent — en adem je je grillen en kunstmoties op het prostituante doek”, beschrijft Xavier Tricot, die op zijn 33ste zijn allereerste tentoonstelling gaf, die eerst stappen.

Holocaust... of welke zijn de motieven om zulke droeve dingen te doen?

Problematiek van kwaad en lijden

In tegenstelling tot de zo kleurenbezeten geliefde baron James Ensor zou het uit wit-zwart en grijze tinten ontsprongen grauwe grisaille het bij Xavier doen. Meteen ideaal voor een *Thematiek van Holocaust* die hij onlangs in het Museum voor Schone Kunsten bracht.

— Een thematiek van voor jouw tijd?

— Xavier: „Al heb ik die ijzige oorlogsdramatiek niet meegemaakt, dan was ik als kind toch enorm ontroerd door het leed dat zoveel mensen daar in die kampen moesten doorstaan. Een vraag liet

me niet los: waarom doet de ene mens zijn evennaaste zoveel pijn? Zoveel onbeantwoorde vragen, die de problematiek van het kwaad en het lijden alleen maar scherper stelden. Ze maakten de filosoof in mij wakker...”

— Ooit in Sint-Amandsberg (Gent) geëxposeerd.

— Xavier Tricot: „In de kapel *Campo Santo* zette ik in 2001 een tentoonstelling op rond het thema *De gehangene*. Het betrof een levensgrote pop die gewelvenhoog in de kapel ging. De aanwezigen hadden de vrijheid van interpretatie of het iemand betrof

die zich van het leven had benomen, dan wel een sukkelaar die de executie niet had kunnen ontlopen. Op de wanden van het godshuis sloten diverse variaties in gouache, Oost-Indische inkt of potlood op touchante wijze aan bij het thema.”

— Waar realiteit geput voor Holocaustgruwel?

— Xavier Tricot: „Hoe cynisch het ook klinkt, maar veel foto's uit die tijd kunnen picturaal niet interessanter zijn. Terwijl de zwart-witte opnames verschrikkelijk inspirerend werken. Let op, het is er mij niet om te doen die

snapshots te kopiëren. Wel de zo aparte tijdsfeer als de op zichzelf staande gruwelijkheden te interpreteren. Foto's die als het ware dwepen met een abstractum en terzelfdertijd zo verschrikkelijk realistisch kunnen zijn. Laten we het eindresultaat *Variaties op een thema* noemen...”

— Even ons hoofd buiten de concentratiekampen stekend: wat is een mens?

— Xavier Tricot: „Een wezen dat iets heel moois kan zijn. Let op, je bent pas mens als je jezelf tot mens maakt door het respecteren en ontwikkelen van bepaalde waarden.”